

Gouda Tolerant?!' Rede voor de verdraagzaamheid

Uitgesproken op 26 november 2013 door burgemeester Dr. M. Schoenmaker

Dames en heren,

Hartelijk welkom voor de uitnodiging in uw midden te verschijnen en uw vraag hierbij de eerste Rede voor de Verdraagzaamheid uit te spreken.

Op de eerste plaats dank voor uw initiatief. In deze snelle tijden, waarin de communicatie zo razendsnel verloopt en alles vluchtig voorbij lijkt te gaan, is het goed zo af en toe eens bij wezenlijke waarden stil te staan. We zijn hier in het Verzetsmuseum, wat hiervoor een mooie en toepasselijke plek is. En voor mij zijn verdraagzaamheid en tolerantie echte wezenlijke waarden. Niet alleen omdat ze horen bij de stad Gouda. Uit de rede van Maurits Tompot is u inmiddels vast duidelijk geworden waarom. Gouda is altijd een zeer verdraagzame, tolerante stad geweest. Straks kom ik nog terug op de vraag wat hiervan de oorzaak kan zijn geweest.

Maar dus niet alleen daarom sprak het mij aan. Ik heb ook de overtuiging dat we het alleen met elkaar kunnen redden op dit kleine stukje aarde als verdraagzaamheid en tolerantie diep in ons wezen zitten. En dat geldt dan niet, voor alle duidelijkheid, voor mensen die zich niet aan de wet houden. Die dienen hun gedrag aan te passen of zullen zich, vroeger of later, moeten verantwoorden voor de rechter. Maar het geldt wel voor het dagelijks leven in een volle stad als Gouda. Ik kom in mijn reden terug op wat ik daarmee bedoel.

Overigens heb ik meer met het woord verdraagzaamheid dan met tolerantie. Tolerantie is volgens het woordenboek de bereidheid ander gedrag dan het eigen te dulden. Die definitie zou ik te kort omschreven vinden. De latinisten onder u weten dat de vertaling wel klopt. Tolerantie is immers afgeleid van het Latijnse tolerare en dat betekent verdragen, verduren of uithouden. Maar dulden roept voor mij ook associaties op met een oordeel: ik vind het niets, maar om een bepaalde reden duld ik dit gedrag.

Verdraagzaamheid heeft een meer evenwichtige definitie, naar mijn oordeel: De erkenning dat naast de eigen denkbeelden, gewoonten en kenmerken er andere zijn van gelijke waarde. Anderen met een open mind benaderen, zonder vooroordelen, dat hoort bij verdraagzaamheid. Waarbij je er dan ook vanuit mag gaan dat anderen dat ook naar jou toe doen.

Aan het begin van mijn rede sluit ik aan bij de voordracht van Maurits Tompot. Ik wil en zal u meenemen naar het Gouda van nu, maar niet zonder nog even terug te kijken in het verleden. Wat kunnen we ervan leren, wat zijn de overeenkomsten tussen toen en nu?

[Erasmus]

Het is goed om die geschiedenis van onze stad ook in het heden niet te vergeten. En dat doen we dan ook niet. In onze inspanningen om Gouda een interessante stad te laten zijn voor bewoners en toeristen, komt ook Erasmus en zijn gedachtegoed tegenwoordig aan bod. Erasmus die zijn kinderjaren doorbracht in Gouda. Daarbij vertellen we het verhaal van hem met bijvoorbeeld een audiotrail rondwandeling in de stad. Maar ook tijdens evenementen op Zotte Zaterdag waarbij hij eigentijds geportretteerd is. Zo houden we zijn boodschap levend.

[Vormen van Verdraagzaamheid]

Het Museum Catharijneconvent in Utrecht heeft op dit moment een bijzondere tentoonstelling: "Vormen van Verdraagzaamheid". Het vertelt het verhaal over de religieuze tolerantie in de Gouden Eeuw. Een van de topstukken is de grootste tekening die ooit in Utrecht gemaakt, maar die in de Sint-Janskerk hier in Gouda als gebrandschilderd raam te zien is: de "Vrijheid van Consciëntie" – vrijheid van geweten - iedereen mag geloven wat hij wil. Gemaakt door Joachim Wtewael (spreek uit: Utewaal). Het eerste Goudse glas, dat na de reformatie in de Sint-Jan werd geplaatst.

Wat is nu het bijzondere van de tentoonstelling? Het laat zien hoe de vele stromingen in het geloof (gereformeerden, remonstranten, doopsgezinden, lutheranen en katholieken) van toen, toch samen met elkaar door een deur konden. Want in de praktijk bleken ze prima in staat om met elkaar te leven.

Maar hoe kon dat? Was dat door de 'vrijheidslievende inborst van de Hollander' wat wij altijd dachten? Nee, de tentoonstelling laat zien dat men elkaar tolereerde uit pure noodzaak en niet uit idealisme. Zoals kunstenaars die opdrachten uitvoerden voor mensen met een andere geloofsovertuiging.

Is dat een teleurstelling? Misschien wel bij het beeld wat wij graag van ons zelf hebben. Maar nee, voor mij is ook wel een uitkomst die goed aansluit bij het Gouda van nu.

[Gouda van nu]

Op de maquette die in Museum Gouda te zien, wordt het Gouda van 1562 getoond (met rond de 10.000 inwoners). Dat is nu vandaag de dag heel anders:

- 70.907 inwoners
- 113 nationaliteiten
- 10% Marokkaanse Nederlanders,
- 8% westerse allochtonen
- 6% niet westerse allochtonen
- totaal 23% van de inwoners van allochtone afkomst

Een mooie mix van nationaliteiten en culturen, die onze stad en ook Nederland verrijkt. Maar het betekent dat we er soms ook aan moeten wennen. Dat we ervoor open moeten staan. De tijd dat Nederlanders alleen aardappelen, groente en vlees aten, ligt daardoor ook achter ons. Als u door de Goudse binnenstad loopt ziet u dat ook weerspiegeld in het internationale restaurant aanbod. Even uit mijn eigen waarneming: sushi restaurantjes, tappas, Indonesisch, Grieks, Italiaans, Mexicaans, Thais, Indiaas en ik kan nog wel even doorgaan. Qua eetcultuur zijn we dus op de goede weg en zien we het als een verrijking.

Maar op persoonlijk vlak: kennen we onze buren, overburen, straatbewoners die een andere cultuur hebben? Zijn we bekend met hun achtergronden en gebruiken? Zijn we één en hebben we dezelfde waarden en normen? Het antwoord daarop is nee. Het kost toch vaak veel moeite om die drempel over te stappen. Om echt met elkaar in contact te komen. Dan geldt het aloude 'onbekend maakt onbemind'.

[Ontmoeten]

Ik ben daarom trots op alle mooie organisaties, wijkteams en initiatieven die er in Gouda zijn om dit soort drempels te verminderen. Bijvoorbeeld de ontmoetingsmaaltijden en dit initiatief van vandaag van de Stichting 21 maart, Gouda Bruist, Dat ene Woord, Boven de Zevende verdieping en andere burgerinitiatieven. Ze kunnen we vooroordelen wegnemen, verdraagzaamheid bevorderen en met elkaar in gesprek gaan.

[Jeugd]

Nog steeds geldt: 'Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst'. Het wegnemen van taalachterstand voor of in de basisschool is daarbij belangrijk. Of om ze gedrag, spelregels en omgangsvormen aan te leren. Bijzonder is basisschool De Bijenkorf die de eerste Vreedzame school van Gouda is geworden. Onderdelen uit het programma zijn onder andere: Kinderen leren zelf te bemiddelen bij ruzie op het schoolplein, goede feedback geven en elkaar respectvol behandelen. Landelijk zijn 500 scholen met het programma bezig; elk jaar komen er ongeveer vijftig bij. Het slaat aan, blijkt uit onderzoek van de Universiteit Utrecht, die het project volgt.

Maar ook zaken als het zorgen voor goede speelvoorzieningen zijn belangrijk. Zodat kinderen zich goed kunnen ontwikkelen en met elkaar kunnen en leren spelen. Hier bijvoorbeeld bij de opening van de natuurspeelplaats Noorderhout.

[Portiekportiers]

Maar we kunnen de jeugd ook betrekken bij projecten. Zoals deze kinderen die in hun wijk een functie vervullen als 'portiekportiers'. Ze

ruimen rommel op en spreken mensen aan om hun flat en straat netjes te houden. Een bijzondere interactie: jonge kinderen die voorbeeldgedrag aan ouderen geven. Zo leren ze al vroeg om een rol in de maatschappij te spelen. Ik vond het bijzonder om deze kinderen in het zonnetje te zetten tijdens de uitreiking van hun diploma.

[Samen aan de slag]

De tijd dat de overheid en gemeente voor alles verantwoordelijk waren en alles regelde, ligt achter ons. We zijn aangeland in de 'participatiemaatschappij'. De maatschappij 'dat bent u zelf'. Dat is wel even wennen ja. Want de gemeente doet nog wel het onderhoud aan de straat en haalt de vuilnis op, maar plant geen mooie rozenperken meer. Of veegt de stoep niet meer aan.

Dus de vraag is wie er uit zijn of haar stoel opstaat om wat te gaan doen. Om samen met andere bewoners op te trekken. Gelukkig begint dat steeds meer te gebeuren, Waar teams van bewoners elkaar weten te vinden en samen aan de slag gaan. Met opschonen, een buurtfeest organiseren, een bloemperk zelf ter hand nemen. Of mensen die een gezamenlijke moestuin opstarten in openbaar groen. De gemeente faciliteert dit ook.

Dan zie je dat het 'wij' gevoel ook terugkeert. Op dat moment ben je in contact met elkaar en werk je aan acceptatie en verdraagzaamheid. Gelukkig zijn er ook instanties als buurtbemiddeling, die samen met bewoners plooiën glad strijkt door mediation waar dat nodig is. Zo kan je misschien toch tot een vergelijk komen met je bovenbuurman over te harde muziek of andere overlast. Dan wordt wonen weer echt leuk en waardeer je al je burens.

[Social media]

Als burgemeester en als inwoner van Gouda, vind ik die dialoog belangrijk en een van de grootste opgaven waar we met elkaar voor staan. De oude sociale verbanden hebben plaats gemaakt voor nieuwe. Het aantal mensen dat kerkelijk is of lid van een vakbond daalt gestaag. Het individualisme is de norm geworden. Er is nog wel verbondenheid via social media zoals FaceBook of twitter, maar dit is veel meer gericht op ieders eigen leefwereld. Het op afstand kritiek leveren op anderen lijkt wel de maat geworden. In het verkeer op de weg of op de sportvelden zie je ook regelmatig uitwassen waarbij de verdraagzaamheid verdwenen is.

Maar als tegenhanger: er zijn ook voorbeelden waar social media wel goed kunnen werken, zoals bijvoorbeeld bij buurtwebsites. Dus we mogen ook weer niet alles over één kam scheren.

[In ontwikkeling]

Ben ik pessimistisch gestemd? Nee zeker niet. Het is alleen duidelijk dat we als maatschappij in ontwikkeling zijn. Van oude waarden naar nieuwe

technologie en gebruiken. Het is een transformatie waarin we met vallen en opstaan, ons in moeten zetten om elkaar op nieuwe manieren te ontmoeten. Dat we soms ook uit onze digitale wereld moeten stappen en beseffen dat er meer is. Een goede buur is nog steeds beter dan een verre vriend.

[Vrijwilligers]

Er zijn ook veel mensen die zich bewust zijn dat ze zelf ook wat moeten doen. Gouda heeft een heel grote groep vrijwilligers die in de stad actief is. Ongeveer 1 op de 3 mensen verricht regelmatig vrijwilligerswerk. Dat zijn meer dan 20.000 Gouvenaars. Op buurniveau, in verenigingen, als hulp voor mensen die dat nodig hebben of bij sportclubs.

Daar mogen we trots op zijn, daar ben ik trots op. Als gemeente zetten we daarom jaarlijks deze mensen in het zonnetje. Zij zorgen voor verbinding, voor contact, voor verdraagzaamheid in de stad.

[Tot slot – ambassadeurs]

Tot slot. Mijn wens, mijn oproep is dat we met elkaar nog meer onze hand uitsteken naar de mensen om ons heen. Zodat we elkaar beter leren kennen. Dat we ons betrokken voelen bij anderen. Dat we meer begrip krijgen, dat we verdraagzamer worden. Iedereen moet dat doen op de manier die het beste bij hem of haar past. Er is geen simpel recept, maar met alle inspanningen kunnen we stappen zetten naar een vergroting van de verdraagzaamheid. Uiteindelijk leidt dat tot een betere wereld voor iedereen.

Maar dat vraagt wel een continue inspanning van ons. Zoals Erasmus al zei: “Reizigers zijn wij in deze wereld. Geen bewoners”. Voor deze reis wens ik de ambassadeurs die we hier vandaag gaan benoemen, vast veel succes en plezier toe.